

Česko-lužický

Ročník XVII
Číslo 6/ červen 2007

věstník

Elias Frencel

Chcemy jeden mól

*Chcemy jeden mól, chcemy jeden mól, hejsa viva,
wjeseli byč, wjeseli byč, hejsa viva!
Prawje tak, bratře, zo sy sebi wubrat
rjanu a pěknou a přistejnu knježnu;
z česću sy pytať, a njejsy so zhladať:
Džakuj so Bohu a zwjesel so jónu.
Nětk na mni je rjad, chcu bórze tež pytać
tež rjanu a pěknou, Bóh budže podać.
Nic ferkel, jungfarkel budu ja wubrać;
jungferkel je proso: To nochcu lizać.
Ničo tak dobre, jak dobra je žona:
Ta šije, ta pľata, ta krawzu bigle,
tež košle, a štrympy zhotuje wona:
Tež póscele tožo a hrěje chroble.
Bóh wamaj daj strowi, daj zboži wjele:
Daj mantel a drastu, cholowy nowe
a suknu a pelca, tež šije jehty,
haj a cweru najcéńkši: Tón tež je dobry.*

Veselí budme

*Veselí budme, veselí budme, hejsa vivat,
na tento čas, na tento čas, hejsa vivat!
Dobře tak, bratře, že sobě jsi vybral
krásnou a pěknou a způsobnou pannu;
se ctí jsi hledal, a dobře 's pohledal:
bud' nyní vesel a poděkuj Bohu!
Teď na mně je řada, chci brzy si vybrat
též krásnou a pěknou, rač mně ji Bůh dát.
Však Jungfer, pannu, budu si hledat;
ne Jungferkel, podsvinče, to nechci lízat.
Nic není tak dobrého jak dobrá žena:
zašije, zalátá, vyhladí límce,
též košile, punčochy zhotoví sama:
též ustele lože a zahřeje řádně.
Bůh vám dej zdraví, i štěstí dej hojně:
kež plášť dá i šaty, kalhoty nové
a sukni i kožich, též k šití jehel,
i niti nejtenčí: ty též jsou dobré.*

*Elias Frencel (1671–1740), měšťan, krejčí (Mosćik mjez namaj, LND, Budyšin 2005, str. 27)
Překlad Zuzana Bláhová-Sklenářová. Pozn.: Jungferkel je jazyková hříčka se slovem Jungfer, do češtiny nepřeložitelná.*

*Hřbitov Mikławšk, na kterém odpočívají mimo jiných mnozí významní katoličtí Lužičtí Srbové,
např. Michał Hórnik. Foto Ondřej Doležal.*

ČESKO-LUŽICKÝ SEMINÁŘ (5.7)

Česko-lužické styky v 1. polovině 19. století

Petr Píša

4.10 František Doucha

František Doucha (1810–1884), původně duchovní, musel kvůli plicní chorobě už roku 1838 kněžského povolání zanechat. Věnoval se pak plně literatuře, byl překladatelem z přibližně 15 jazyků, básníkem, lexikografem i spisovatelem pro děti. Za pobytu v Lázních Libverda roku 1839 se Doucha seznámil s Janem Pětrem Jordanem, tehdy chovancem Lužického semináře. Bylo to pro česko-lužické styky snad přímo osudové setkání: Jordan svým vyprávěním o lužickosrbské národnosti a svém úsilí o její probuzení Douchu nadchl natolik, že si ten od něj vyprosil 7 sebraných lidových písní a dal je roku 1840 otisknout v originále a s paralelním českým překladem.²²⁰ Doucha v úvodu článku porovnává uvedené písně s písněmi jiných Slovanů a radí k reformě lužickosrbského pravopisu.

Lužickosrbské věci zůstal Doucha věrný i po Jordanově odchodu z Prahy. Z krátké zmínky v českých novinách (napsané L. Štúrem) se dozvěděl o začátku vydávání Smolerových *Pjesniček*, vyprosil si (snad právě od Štúra²²¹) jejich přesný program a napsal o tom podrobný článek.²²² O tom se dozvěděl Smoler a v dopise z Vratislavi z 6. 10. 1841 za něj vyjádřil poděkování.²²³ Žádal Douchu také, aby podal do českých novin zprávu, že 1. díl *Pjesniček* už vyšel, a poslal mu proto jejich obsah. Poslal Douchovi taktéž šest srbských pohádek, otištěných v němčině v *Neues Lausitzisches Magazin*, (ke dvěma z nich připojil lužickosrbský překlad) a tři dolnolužické písně s německým překladem, aby je Doucha podle potřeby použil.

Doucha Smolerova přání vyplnil a v *Květech* 1841 podal *Zprávu o vyšlých již národních písních Srbův Lužických* (s. 86, 89–92), kde podrobně psal o *Pjesničkách* a jejich programu. Zde i na různých místech časopisu *Česká Včela* roku 1842 otiskl několik písní ze Smolerovy sbírky s paralelním českým překladem. Rovněž psal o potřebě dobrého srbského slovníku atd. Na základě zprávy od J. P. Jordana (adresované V. Hankovi) sepsal článek o připravovaném vydávání časopisu *Jutnička*.²²⁴

Korespondence mezi Douchou a Smolerem pak pokračovala. Smoler využíval Douchovy ochoty publikovat v českých časopisech zprávy o situaci v Lužici a o nově vydávaných lužickosrbských knihách. Proto jej v dopisech informoval o dění mezi Lužickými Srby a přikládal také svá nově vydaná díla, aby je Doucha mohl v časopisech připomenout. Tak je k dopisu z 13. 8. 1843 přiložen exemplář Smolerova právě vydaného německo-srbského slovníku. Vzhledem k tomu, že Doucha nerozuměl dokonale lužickosrbsky, je tento dopis, jako i několik dalších, psán paralelně srbsky a německy. V dopise se Smoler zmínil i o chystané návštěvě Čech. Ta se uskutečnila v září 1843 (více o ní na jiných místech práce); zachoval se Smolerův lístek z 11. 9. 1843,²²⁵ ve kterém se ptá Douchy (jenž tehdy ochořel), zda jej může příštího dne navštívit.

Ke korespondenci s Douchou se Smoler vrátil 4. 7. 1844, kdy mimo jiné prosil, aby Doucha podal zprávu do českých novin, že bude brzy vydávání *Pjesniček* dokončeno. Doucha se o tom zmínil

ve svém krátkém článku *Literatura lužickosrbská*.²²⁶ Smoler v dalším dopise z 20. 10. 1844 podal již dříve slíbený obsáhlý článek o vzrůstu slovanského a národního uvědomění v Lužici (v něm píše o studentských spolcích, srbských novinách, o plánech do budoucna a zmiňuje se často i o svých zásluhách) a dal Douchovi volnou ruku k jeho libovolnému použití. Doucha článek přeložil, na určitých místech doplnil a především pak přidal vlastní rozpravu o srbském národním hnutí, ve které například nabádal Srby ke zjednodušení pravopisu a dával několik rad k vydávání časopisů a knih. Celý text pak vydal roku 1845 pod názvem *O postupu národnosti Srbův Lužických*.²²⁷ To, že jádro článku pochází od Smolera, však v něm není uvedeno.

Další Smolerův dopis je psán 26. 10. 1846. Osobní část dopisu psal Smoler tentokrát pouze hornolužickou srbsčinou a svému příteli se v ní omlouval, že píše jen v případě, kdy od něj něco potřebuje. Posílal německy psaný článek *Aus der serbischen Lausitz* o srbské pěvecké slavnosti, pořádané 17. 10. 1845 v Budyšině, koncertu sboru lužickosrbských učitelů jehož výtěžek měl být použit na založení Mačicy Serbskeje. Doucha Smolerův článek přeložil, doplnil a uveřejnil pod názvem *O zpěvní slavnosti Srbův Lužických*.²²⁸

Když dal Čelakovský tisknout Smolerův a Warkův překlad *Ohlasu písní ruských* v Praze, Doucha k němu prováděl korektury. Smoler mu za to poděkoval v dopise z 11. 7. 1846, v němž psal dále o přípravách na 2. srbskou pěveckou slavnost (měla se konat 7. 8.) a písničkách, které se na něm mají zpívat. Na základě tohoto dopisu sepsal Doucha zprávu do *Pražských Nowin* 26. 7. 1846. Po proběhnutí koncertu napsal Smoler Douchovi další dopis, datovaný 15. 8. 1846, jehož většinu zabírá Smolerův německy psaný článek *Das zweite lausitzisch-serbische Gesangsfest*, který Doucha doslovně přeložil a uveřejnil v *Květech* 1846 (str. 423–4). Smoler později považoval srbské koncerty za již zaběhnutou akci a necítil potřebu informovat slovanskou veřejnost o dalších, proto již Douchovi nepsal další dopisy na toto téma.

Doucha však neustával ve své informátorské činnosti o dění v Lužici. Využíval pro své články mimo jiné lužickosrbskou *Tydzenskou nowinu*. Tak do *Květů* 1846 napsal článek o *Wothtosu pěsní ruskich* a o vydání písniček, zpívaných na 1. a 2. srbském koncertu. O *Wothtosu* psal téhož roku také do *České Včely* a především *Časopisu Českého museum* (s. 65–77). V časopise *Poutník* 1846, s. 253, a v *Květech* 1847 (s. 531–532) referoval Doucha o 3., respektive 4. srbském koncertu. Drobné zprávy o dění v Lužici, především o zakládání Mačicy Serbskeje se objevují i na dalších místech v *Květech*.²²⁹

Roku 1846 byla v pražském Lužickém semináři založena Serbowka (viz výše) a Doucha začal brzy do spolku docházet. Jeho první návštěva (v doprovodu Hanky) je datována 13. 1. 1847 a Doucha poté své návštěvy opakoval pravidelně každý týden.²³⁰ Ze Serbowky také pochází překlad *Rukopisu královédvorského* od Jakuba Buka, který Doucha uveřejnil v *Časopise Českého museum* 1847.²³¹

220 *Lužické národní písně*, Časopis Českého museum 1840, s. 215–231.

221 Tak KUNCA (1995), s. 41. Naproti tomu PÁTA (1919) se domníval, že Douchovi materiál poskytl Čelakovský.

222 *O vydání Lužicko-srbských národních písní*, *Květy* 1841, příloha, s. 42–44.

223 Veškerou korespondenci Smolera s Douchou otiskl PÁTA (1919), s. 38–42, 59–61, 64, 70–71, 81–89, 98–103, 114–115, 116–119, 124–125, 135.

224 *Nový časopis slovanský v nářečí lužicko-srbském*, *Květy* 1841, příloha, s. 99–100.

225 Lístek je psán česky, jedná se o jediný česky psaný Smolerův dopis.

226 *Květy* 1844, s. 416.

227 Časopis Českého museum 1845, s. 420–445. Text článku, který poslal Smoler Douchovi, končí na straně 435.

228 *Květy* 1845, s. 522–524. Uvádí zde, že je článek psán na základě dopisu.

229 *Z Lužice*, *Květy* 1845, s. 35–6, *Zahraniční zprávy*, *Květy* 1846, s. 60, *Ze Srbské Lužice*, *Květy* 1846, s. 286. O 3. srbském koncertě psal Doucha také do časopisu *Poutník*.

230 PÁTA (1937a), s. 42. Zde a v PÁTA (1922), s. 5 i pochvalné uznání tehdejšího předsedy Serbowky Jakuba Buka o Douchovi.

231 JAKUB BUK, *Některé básně Rkp. královédvorského v překladu lužickosrbském*, Časopis Českého museum 21, 1847, s. 225–233. Jedná se o básně Beneš

Po definitivním založení Mačicy Serbskeje se Smoler 1. 5. 1847 obrátil na Douchu, aby mezi Čechy rozšířil její leták *Wozjewenje Mačicy Serbskeje*, jehož 50 exemplářů mu poslal. Prosil ho také o článek do českých novin na toto téma a aby zpravil výbor Českého muzea o této věci. František Doucha se stal téměř okamžitě členem lužické matice. Jako první z Čechů nebo jiných Slovanů jí daroval knihy. O založení matice napsal Doucha článek do *Květu* 1847 (s. 275–6), do časopisu *Poutník* (1847, s. 209–210) a především pak do *Časopisu Českého museum*,²³² kde psal o změnách v Lužici od roku 1845. Roku 1848 pak v *Květech* (s. 126–127) informoval o počátku vydávání *Časopisu Mačicy Serbskeje*.²³³ Doucha se všemi prostředky snažil vzbudit zájem o členství v této instituci a o podporu Lužických Srbů.

Douchův zájem o Lužici po roce 1848 na čas opadl. Zachován je jen jeden dopis od Smolera, psaný 17. 5. 1852 z Budyšína, ve kterém píše o záměru vydávat časopis *Slawische Jahrbücher* a žádá Douchu o recenze českých knih pro tento časopis. Douchova odpověď (stejně jako všechny ostatní) se nezachovala, Doucha však žádné příspěvky do Smolera časopisu neposlal. Až roku 1860 uveřejnil Doucha v *Časopise Musea Království českého Ukázku z umělého básnictví Lužických Srbů*. Další překlady lužických básní pocházejí z let 1870, 1874, 1875 a 1878. Doucha si dopisoval po určitý čas s Michalem Hórníkem (který v *Lužičanu* 1862 uveřejnil srbský překlad jedné jeho básně). Douchovy lužické styky byly už za jeho života respektovány jak v Čechách, tak v Lužici. Na rakvi mrtvého Douchy se vyjímal vavřínový věnec od Lužičanů.²³⁴

4.11 Ostatní

Český filozof, logik a matematik **Bernard Bolzano** (1781–1848) vyzýval své žáky k hlásání rovnoprávnosti všech lidí a národů. Bolzanova filozofie ovlivnila na lužickosrbské straně F. J. Loka nebo J.P.Jordana. Velké množství Bolzanových českých žáků působilo na poli česko-lužickosrbské anebo česko-německo-lužickosrbské vzájemnosti.²³⁵ Po Bolzanově smrti připadla jeho bohatá soukromá knihovna, odkázaná původně hraběti Lvu Thunovi, Lužickému semináři.

Roku 1824 byl jmenován představeným (praesesem) Lužického semináře²³⁶ **František Příhonský** (1788–1859), pravděpodobně nejvýznamnější Bolzanův stoupenec. Stal se prvním Čechem, působícím v této funkci. Pečoval svědomitě o seminář a jeho chovance, snažil se především působit na národní vědomí srbských studentů v semináři, mezi chovance semináře šířil Bolzanovu filozofii (v té době byl členem semináře například Jan Pětr Jordan). Příhonský byl v úzkém korespondenčním kontaktu s Lužicí, především s F. J. Lokem. Za své zásluhy o výchovu seminaristů byl roku 1834 jmenován čestným kanovníkem v Budyšíně. Roku 1834 sepsal Příhonský *Geschichte des Oberlausitzer oder Wendischen Seminars zu Prag* (vyšlo až 1874 v Budyšíně). Poté, co roku 1839 složil ze zdravotních důvodů svou funkci, přesídlil Příhonský do Budyšína, kde působil ve funkci seniora kapituly. Se seminářem byl však stále spjat, neboť působil od roku 1841 jako jeho inspektor. V Budyšíně Příhonský vyučoval soukromě studenty zdejšího gymnázia češtinu, a to jak katolické Srby, kteří se chystali odejít do Prahy do Lužického semináře, tak členy spolku Societas Slavica Budissinensis.²³⁷ Vydával zde po roce 1848 také spisy

Bernarda Bolzana a sepsal zde i jeho životopis. Roku 1847 se Příhonský stal členem Mačicy Serbskeje. Roku 1851 se podílel na založení katolického vzdělávacího semináře v Budyšíně. Po smrti byl Fr. Příhonský pohřben na budyšinském Mikławšsku, národním hřbitovu katolických Lužických Srbů.²³⁸

Nástupcem Příhonského ve funkci praesese Lužického semináře se stal další Bolzanův žák, **František Náhlovský** (1807–1856). Ten podporoval výuku lužické srbsčiny v semináři a podílel se roku 1846 velkou mírou na založení Serbowky. Za revoluce roku 1848 svolal do semináře dvě porady demokraticky smýšlejících duchovních za účelem zreformování katolické církve. Po svato-dušních bouřích byl podezříván z politického spiknutí a tři týdny vězněn. Zároveň byl suspendován z funkce praesese. Od roku 1847 byl Náhlovský členem Mačicy Serbskeje.²³⁹

Následně (roku 1849) byl představeným Lužického semináře jmenován **Antonín Slavíček** (1813–1893), další příznivce Bolzanovy myšlenky. Rovněž Slavíček se stal členem Mačicy Serbskeje, a to roku 1850.²⁴⁰

Během návštěvy Prahy v září 1843 v doprovodu Františka Ladislava Čelakovského (viz výše) přebýval Jan Arnošt Smoler v bytě Čelakovského švagra MUDr. **Václava Staňka** (1804–1871) v Pasířské ulici.²⁴¹ Tento vlastenecky orientovaný lékař měl ve svém domě jeden pokoj volný právě pro slovanské návštěvníky, kteří u něj velmi často přebývali. Po návratu do Vratislavi cítil Smoler po určité době povinnost Staňkovi i jeho rodině za prokázané služby písemně poděkovat. Napsal za tímto účelem na ozdobném papíře 4. 7. 1844 krátký lístek.²⁴² Po dokončení vydávání *Pjesniček* se rozhodl Smoler poslat jejich oba díly Staňkovi jako výraz díků za služby prokázané během pražského pobytu. V příloženém dopise (s datem 14. 2. 1845) píše o tom, jak hluboce na něj pražská návštěva zapůsobila. Václav Staněk měl i později přehled o dění v Lužici, a to z korespondence s Františkem Ladislavem Čelakovským. Když ale ten roku 1849 přesídlil zpět do Prahy, Staňkovy přímé i nepřímé styky s Lužickými Srby končí.

Další z osob, které Smoler poznal během návštěvy Čech, byl libušský farář, básník a překladatel **Antonín Marek** (1785–1877). Smoler a Čelakovský spolu s ním a K. Vinařickým zhlédli české divadelní představení v Turnově. Po návratu do Vratislavi byl Smoler s Markem v delším korespondenčním styku (tyto dopisy se bohužel nedochovaly). Marek se stal roku 1847 členem Mačicy Serbskeje a jeho hostem byl později i Michal Hórník. Roku 1858 napsal Smoler báseň k 50. výročí Markova vysvěcení.²⁴³

Karel Alois Vinařický (1803–1869), vlastenecky orientovaný děkan v Kování u Mladé Boleslavi, jevil zájem o dění v Lužici, byl pilným odběratelem lužických nebo k Lužici se vztahujících knih. Roku 1830, kdy měl Fr. Příhonský odjet do Drážďan, se o něm uvažovalo jako o nástupci na místo praesese Lužického semináře v Praze, Vinařický však odmítl a Příhonský zůstal nadále v úřadu.²⁴⁴ Rovněž s K. A. Vinařickým zhlédl Smoler divadelní představení v Turnově. Po návratu do Vratislavi mu napsal 5. 7. 1844 dopis,²⁴⁵ v němž přiznává jedinečnou úlohu Čechů na rozvoji srbského národního hnutí a posílá svůj srbský překlad české Písni husitské (tu mu daroval Vinařického švagr Jan Kroutský), nazvaný Prawa Serbskosć (byla s úspěchem zpívána na 1. srbském koncertu v Budyšíně a později při všech

238 O Příhonském ZEIL (1967a), s. 116–158, ZEIL (1967B), S. 14–16.

239 ZEIL (1967a), s. 166–172.

240 ZEIL (1967a), s. 176–180.

241 V lužickosrbské vědecké literatuře je často Václav Staněk mylně označován za tchána nebo švagra Františka Palackého. Tak například CYŽ (1966), s. 85, KUNCA (1995), s. 67.

242 Korespondence Smolera se Staňkem viz PÁTA (1919), s. 69, 91–2. Zmiňovaný lístek tvoří pouhá jedna věta.

243 O Markově vztahu ke Smolerovi viz PÁTA (1919), s. 67–68, kde je také zmiňovaná báseň přetištěna.

244 Více v PÁTA (1919), s. 68–9, ZEIL (1967a), s. 138, 145.

245 VÁCLAV OTAKAR SLAVÍK, *Karla Aloise Vinařického Korrespondence a spisy paměti*, díl 2: *Korrespondence od roku 1833–1849*, Praha 1909, s. 526–528; PÁTA (1919), s. 73–75.

Heřmanův, Ludiša a Lubor, Růže a Kytice. V úvodní poznámce píše Doucha o lužickém národním obrození, o Serbowce atd.

232 *Zpráva ze srbské Lužice*, Časopis Českého museum 1847, s. 675–683.

233 O situaci u Lužických Srbů informuje ještě článkuček *Z Lužice* ve *Květech* 1848, s. 24.

234 Více PÁTA (1919), s. 134–136, LEBEDA (1980), s. 359.

235 O tom ZEIL (1967a), s. 86–189.

236 Iniciativu na jmenování měl především opat strahovského kláštera v Praze, Benedikt Jan Nepomuk Pfeiffer. Viz ZEIL (1967a), s. 120–124.

237 O jeho působení na Societas Slavica Budissinensis se zmiňuje i L. Štúr v dopise členům spolku z 23. 3. 1840 (NOWOTNY (1956/57), s. 21, ZEIL (1967a), s. 151–154.

dalších příležitostech). K. A. Vinařický měl i později přehled o lužických záležitostech prostřednictvím korespondence se svým blízkým přítelem Fr. L. Čelakovským. Postupem času však zájem Vinařického o Lužici upadal a žádné jeho lužické styky po roce 1848 nejsou známy.

Smoler během své pražské návštěvy poznal také národně uvědomělého lékaře **Jana Josefa Čejku** (1812–1862), pozdějšího významného českého politika **Františka Ladislava Riegra** (1818–1903)²⁴⁶ a **Josefa Friče** (1804–1876), vlastenecky orientovaného právníka (švagra Fr. L. Čelakovského a V. Staňka). Ten Smolera upozornil na české Besedy a jejich prospěšnost v národním hnutí.

Syn výše zmíněného, **Josef Václav Frič** (1829–1891), pozdější radikální demokrat, se nejspíš také poznal se Smolerem za jeho pražské návštěvy. Během individuální cesty po Prusku navštívil Frič roku 1845 Rujanu, kde pátral po pozůstatcích svatyň pohanských Slovanů. Tehdy se znovu setkal s J. A. Smolerem a na zpáteční cestě v Lipsku i s J. P. Jordanem,²⁴⁷ kterému poté přispěl článkem do jeho slavistických letopisů. Roku 1846 Frič uprchl z domova s plánem odjet do Hamburku. Pomoc a existenční zapotřebí hledal právě u Jordana, jemuž namluvil, že prchá před policií. Jordan Fričovi v dobré víře pomohl, za což byl potom kritizován českou veřejností. Situace se vyřešila až po Fričově návratu domů.²⁴⁸ S Jordanem měl Frič možnost setkat se i během Slovanského sjezdu. Po roce 1848 se Frič stýkal s Lužickými Srby Janem Bohuwěrem Pjechem a Hendrichem Jordanem.²⁴⁹

Ve styku s Lužickými Srby byl též novinář, politik a spisovatel **Karel Havlíček** (1821–1856).²⁵⁰ Ten se již před svým odjezdem do Ruska (1843) seznámil s Janem Pětrem Jordanem a nejspíš byl s ním v době svého ruského pobytu v korespondenčním styku (v Havlíčkově dochované korespondenci z Ruska se občas objevují zmínky o Jordanovi a jeho činnosti v Lipsku). Na zpáteční cestě do Čech se zastavil v červenci 1844 ve Vratislavi, kde se chtěl setkat s Purkyněm a Čelakovským (ten však dlel tehdy v Praze), při této příležitosti se s Havlíčkem setkal i Jan Arnošt Smoler.²⁵¹ K navázání korespondenčního styku mezi nimi ale s největší pravděpodobností nedošlo.²⁵² V *České Včele* a *Pražských novinách* Havlíček později otiskoval zprávy o dění v Lužici a dokonce se jich dožadoval na Fr. Douchovi. K dalšímu styku Havlíčka s J. P. Jordanem došlo roku 1848. Zamýšleli tehdy vydat týdenní slavistický časopis současně v české a německé řeči, k čemuž se vztahuje i Jordanův německy psaný dopis Havlíčkovi z 26. 3. 1848.²⁵³ Záměr se tehdy neuskutečnil, Havlíček však brzy začal vydávat české *Pražské noviny* a Jordan v Praze německé *Slawische Centralblätter*. Jordan se spolu s Havlíčkem podílel na přípravách Slovanského sjezdu. Po Svatodušních bouřích Jordan uprchl nakrátko z Prahy, aby neměl nepříjemnosti s policií. Ve dvou zachovaných listcích (německý nedatovaný a lužickosrbský z 29. 6. 1848) žádá Havlíčka o zprávy o situaci v Praze a o odeslání několika zásilek.

S Janem Pětrem Jordanem se stýkal moravský filozof **František Matouš Klácel** (1808–1882), který byl pro své volnomyšlenkářské názory roku 1844 zbaven profesury v Brně. Ještě téhož roku odjel Klácel do Lipska, kde navštívil J. P. Jordana. Spolu dojednávali zřízení českého radikálního listu *Lípa*, který by byl vydáván v Lipsku (cenzura v Praze by jej neschválila). List se však nakonec nepoda-

řilo vydávat ani v Lipsku. Dohodli se také na vydání Klácelových básnických děl pod Jordanovým jménem (vyšly tak roku 1845 sbírka drobných básní *Jahůdky ze slovanských lesů* a zvířecí epos *Ferina Lišák z Kuliferdy a na Klukově*).²⁵⁴ Klácel na oplátku přispíval články do Jordanových *Jahrbücher*. Mezi Jordanem a Klácelem se poté rozvinula korespondence. První Jordanův dopis, pocházející z 15. 12. 1844, byl psán lužickosrbsky (s četnými bohemismy, aby mu Klácel porozuměl), všechny ostatní německy.²⁵⁵ Je na nich zajímavý především fakt, že Jordan z obavy před cenzurou v dopisech často mluví o sobě nebo o Klácelovi ve 3. osobě a pod různými pseudonymy. Jordan se zmiňuje o svých problémech s policií a o postupu při tisku a prodeji Klácelových spisů. Dopisem z 20. 1. 1845 je Klácel žádán o překlad textů pro Jordanovu připravovanou polskou chrestomatii. V dopise z 12. 3. 1845 Jordan především zvažuje myšlenku využití tehdejšího tzv. novokatolického hnutí pro sblížení Slovanů. Novokatolickému hnutí se i věnuje následující, nedatovaný dopis, ve kterém Jordan nabízel Klácelovi též sehnání místa duchovního v Německu. V květnu 1845 navštívil Klácel Jordana osobně v Lipsku,²⁵⁶ Jordan se pak s Klácelem setkal během své cesty po Čechách v září 1845 (k tomu se vztahuje další dopis Klácelovi z 24. 9. toho roku) a na podzim roku 1846. V posledním dopise z 20. 10. 1846 žádá Jordan Klácela o další příspěvky do časopisu *Jahrbücher*.

Lužickosrbský student K. A. Mosak-Kłosopólski vykonal v létě 1840 cestu po Čechách a Polsku. Navštívil tehdy mimo jiné Prahu a Brno, kde se spřátelil s moravským historikem a filologem **Aloisem Vojtěchem Šemberou** (1807–1882). Šembera se na Kłosopólského upamatoval listem z 9. 3. 1843,²⁵⁷ se kterým mu poslal několik knih. V souvislosti se studiem historických materiálů k českým dějinám se dostal patrně do korespondenčního kontaktu s J. A. Smolerem.²⁵⁸ Dopisoval si i s J. P. Jordanem: zachoval se Jordanův německy psaný list z 10. 4. 1846,²⁵⁹ ve kterém děkuje za zásilku knih a zamýšlí se nad fungováním a cíly svého časopisu *Jahrbücher für slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft*. Rovněž se Šemberou se J. P. Jordan setkal během své návštěvy Brna na podzim roku 1846. Za účelem studia archivních pramenů navštívil V. A. Šembera roku 1864 Lužici.

V Lužici pobýval ještě jeden Čech, spisovatel **František Vladislav Hek** (1769–1847), známý především jako F. L. Věk z Jiráskova stejnojmenného románu. Ten od prosince 1840 do září 1841 působil u českobratrské náboženské komunity v Ochranově a v Nizké, kde zpracovával a překládal české folianty z Lešna ze 17. století (ty se předtím neúspěšně snažil pro pražské vlastenecké muzeum zakoupit J. E. Purkyně). O své činnosti informoval Hek českou veřejnost v dopisech adresovaných patrně Jaroslavu Pospíšilovi a přetištěných poté roku 1841 v *Květech*, respektive roku 1842 v *České Včele*. Hek zde psal o významu foliantů pro českou historickou vědu (neúspěšně se je předtím snažil pro české muzeum zakoupit J. E. Purkyně). Zároveň poslal Národnímu muzeu poslat 3 starší lužickosrbské knihy. Když si po návratu do Čech stěžoval Hek v dopise do Lužice na své bídné životní poměry, byl mu nabídnut další pobyt v Nizkém. Hek zde pobýval v letech 1844–46 a během svého pobytu vyučoval bratry v Nizkém češtinu. Mezi jeho žáky patřili nejenom Němci, ale také Lužičtí Srbové. Je dosvědčen Hekův zájem o probíhající lužickosrbské národní obrození. O své činnosti v Lužici informoval Hek ještě jedním dopisem do vlasti otištěným roku 1844 v *Květech*.²⁶⁰

246 Je možné, že od něj převzal některé své liberální politické názory, jak píše KUNCA (1995), s. 68.

247 ŽÁČEK (1979), s. 22.

248 PETR (1988b), s. 224–5.

249 MUDRA (1980), s. 114–5.

250 O Havlíčkovi a Lužických Srbech PÁTA (1919), s. 77–79, JOSEF PÁTA, *Karel Havlíček a Lužičtí Srbové*, Več. Národní Listy, Praha 15. 11. 1921, 9. 3. 1922, upravený přetisk v PÁTA (1937a), s. 203–207.

251 Psal to Čelakovskému v dopise z 23. 7. 1844 (PÁTA (1919), s. 77).

252 Tak PÁTA (1919), s. 78. Údaj v PÁTA (1937a), s. 203, že Smoler byl s Havlíčkem zajisté i dále ve stycích, mi připadá jako velmi málo pravděpodobný.

253 Jordanovy dopisy Havlíčkovi z roku 1848 otištěny v PÁTA (1947/48), s. 374–7. O korespondenci též poměrně obsáhle v PÁTA (1937a), s. 204–205.

254 DVOŘÁKOVÁ (1976), s. 52, 61–2.

255 Korespondenci (Klácelovy odpovědi se nedochovaly) otiskl PÁTA (1947/48), s. 359–372.

256 DVOŘÁKOVÁ (1976), s. 60.

257 Otištěn v NOWOTNY (1965), s. 225.

258 V dopise Purkyňovi z 31. 8. 1842 žádá J. A. Smoler zaslání Šemberovy adresy.

259 PÁTA (1947/48), s. 272–4.

260 MUDRA (1967), s. 224–8, zde na str. 227 vytištěn též zápis vysloužilého lužickosrbského faráře J. D. L. Łahody do Hekova památníku. JOHANIDES (1976), s. 350–358, 368–372, zde na str. 543–555 otištěny Hekovy dopisy z Lužice do Čech.

SERBSKE SPĚVY

Hišće Serbstwo nezhubjene, Na wotawce rjana Hanka

Kinga Kijo

3. Hišće Serbstwo njezhubjene

Minulý měsíc jsem presentovala píseň považovanou za srbskou hymnu, ale kdysi byla jiná považovaná za důležitější. 17. října 1845 byl na prvním srbském koncertě předveden národní zpěv Srbů *Hišće Serbstwo ...*

Tato výjimečná píseň je ovšem opravdová statní hymna. Je to ale polská statní hymna. Polsky se jmenuje *Mazurek Dąbrowskiego* nebo se jí říká podle jejích prvních slov *Jeszcze Polska nie zginęła*. Stala se polskou národní hymnou v roce 1831 a od roku 1927 taky statní hymnou. Srbská varianta má název *Hišće Serbstwo njezhubjene* a možná i někteří vědí, že není to jediná slovanská varianta této písně. Ludowit Gaj v roce 1833 napsal *Píseň Chorvatů*. O rok později Slovák Samo Tomášik napsal *Hej Slováci*. Během slovanského sjezdu byla Tomášikova píseň povýšena na slovanskou hymnu a jen slovo Slováci nahradilo slovo Slované. Díky tomu srbskou národní píseň jako i polskou statní hymnu snadno můžeme zpívat, potřebujeme jen znát slova. Polský text napsal Józef Wybicki v roce 1797, lužickosrbský Zejler v roce 1855. S polskou hymnou se Zejler pravděpodobně setkal prostřednictvím Andrzeje Kucharského, se kterým v Dolní Lužici sbíral lidové zpěvy.

Je ještě překlad polské hymny, která se tehdy jmenovala *Píseň legií*, kterou přebásnil Jan Arnošt Smoler v roce 1841. A. S. Martyniak tvrdí, že Smoler obdržel polskou verzi od L. Štúra. Tato varianta polské hymny se ale neudržela.

Tolik k textu a co se týče hudby, tak autorství melodie není jasné. Píseň je v rytmu mazurky. Tanec pochází z lidové hudby a postupně v době romantismu překročil její hranice a dostal se do salónů.

Rytmus mazurky je charakteristický tím, že jeho metrum je složené z 2 osmerek [nebo osmiček, jde o typ noty] a 2 čtvrttónů.

Hišće Serbstwo njezhubjene

Hišće Serbstwo njezhubjene,
swój škit we nas ma,
nowy duch wšo wošlabjene
sylvnje pozběha:

Bóh je z nami, wjedže nas,
njepřečel so hižom hori,
Serbjo, Serbjo wostanu, Serbjo dobudu!

Jeno zlósc so na nas měri,
by nas póžrěła,
njech pak zawistna so šćeri,
njech so přistodža:

Bóh je z nami, wjedže nas,
njepřečel so hižom hori,
Serbjo, Serbjo wostanu, Serbjo dobudu!

Zaspanc žadyn pokhwaleŕski
Serba njezluda,
swobodny duch rjeŕši serbski
křidła rozšěrja:

Bóh je z nami, wjedže nas,
njepřečel so hižom hori,
Serbjo, Serbjo, wostanu,
Serbjo dobudu!

Serbow khwalbu, serbske słowo
přemóc njeskazy,
Serbstwo rozsylvja so z nowoh'
w krasnej Łužicy:

Bóh je z nami, wjedže nas,
njepřečel so hižom hori,
Serbjo, Serbjo wostanu,
Serbjo dobudu!

Serbska Klio nowe mjena
wšednje zapisa;
Łužica njeje' přewinjena
a so nepodda:

Bóh je z nami, wjedže nas,
njepřečel so hižom hori,
Serbjo, Serbjo wostanu,
Serbjo dobudu!

Pro srovnání je tu melodie i text polské hymny.

JESZCZE POLSKA NIE ZGINĘŁA

slowa: Józef Wybicki

1. Jesz - cze Pol - ska nie zgi - nę - ła, kie - dy my ży - je - my,
2. Przej - dziem Wi - sły, przejdziem War - tę, bę - dziem Po - la - ka - mi,
3. Jak Czar - nie - cki do Poz - na - nia, po szwedz - kim za - bo - rze
4. Już tam oj - cieć do swej Ba - si, mó - wi za - pla - ka - ny:

- co nam ob - ca przez - moc wzię - ła, sza - błą od - bic - rze - my.
dal nam przy - kład Bo - na - par - te, jak zwy - cię - ść ma - ny.
dla Oj - czy - zny ra - to - wa - nia, wró - cim się przez mo - rze.
"Słu - chaj je - no, po - no na - si - bi - ją w ta - ra - ba - ny".

1. - 4. Marsz, marsz, Dą - bro - wski, z zie - mi wło - skiej do Pol - ski!

- Za two - im prze - wo - dem złą - czym się z na - ro - dem.

4. Na wotawce rjana Hanka

Hudba jakož i text první sloky jsou z lidu. Autorem dalších slok je Michał Nawka (1885–1968), učitel, spisovatel, básník, hudebník, jazykovědec. Od roku 1905 se Nawka přátelil s Bjarnatem Krawcem (o tomto významném srbském skladateli budu psát při příležitosti popisu jiných písní). Nawka spolu s Krawcem vydali v roce 1930–31 dvojsvazkový zpěvník *Naše spěvy*. 1908–37 (což je rok zákazu veškerého srbského působení) byl Nawka dirigentem a vedoucím sboru *Meja z Radworu*. Sbor dodnes trvá, je populární a kultivuje ty nejlepší tradice spojené se zpěvem typických srbských

pisní. Nawka napsal text dalších slok pravděpodobně právě pro potřeby sboru. Důvodem, proč Nawka vymyslel další sloky, bylo pravděpodobně to, že sbor nemůže zpívat písně příliš krátké.

Hudba je velice jednoduchá a text vypráví o dívce jménem Hanka a chlapci jménem Janek, což jsou asi nejpoblábnější lužickosrbská jména. Text popisuje typický a společensky očekávaný vztah.

Vidíme obraz ideálního páru. Ona je 18-tiletá, on 19-letý. On je popisován jako osoba, která má dobrou pověst mezi lidmi. Pověst byla pro tehdejší společnost velice důležitá. Lide žili víc na očích ostatním, dnes běžná anonymita prakticky neexistovala. Všechno se v malé společnosti vědělo, to zajišťovalo kontrolu etiky. Lidé se museli chovat podle pravidel, protože jejich porušení působilo určité problémy v mezilidských vztazích.

Na wotawce rjana Hanka

Allegretto

Na wo-taw-ce rja-na Han-ka

na zna-te-ho my-sli Jan-ka:

Rja-ny lu-by mój, rja-ny lu-by mój,
Rja-ny lu-by zło-ty Jan-ko klin-ko-ta-ty,
ty sy to-la pře-co mój.
ty sy to-la pře-co mój.

- Hanka lět ma wosomnaće,
Jank ma hižo dżewjatnaće.
|: Rjana luby mój... :|
- Jank ma dobre mjeno w ludźe,
z kóždym lětom lěpši budźe.
|: Rjana luby mój... :|
- Nimo njej' wšak němy chodźi,
hač wón scyła wo nju rodźi?
|: Rjana luby mój... :|
- Wězo, na kajku by hladal,
hdźe ha by sej rjeńšu zhlada!
|: Rjana luby mój... :|
z ludu z ludu (1. štučka)
Michał Nawka (2., 3., 4., 5. štučka)

Další měsíc budu prezentovat píseň *Wječor je blisko*. Písníčka bude též pojednávat o lásce, ale tentokrát neakceptované tehdejší společnosti.

NOVINY

Z DOMOVA

Interpelace ve věci Lužických Srbů v českém parlamentu

Dne 26. dubna komunistický poslanec Václav Exner interpeloval ministryni školství Danu Kuchtovou (SZ) ve věci podpory lužickosrbského národa. Navázal tak na svoji interpelaci z 15. 2. Apeloval na ministryni, aby podpořila Lužické Srby a zachování jejich školství na všech bilaterálních jednáních. Ta upozornila, že české ministerstvo zahraničí i školství přistupuje k Lužickým Srbům jako ke krajanům a provedla výčet různých možností z toho vyplývajících, včetně např. studia češtiny v Pirně.

Dále ministryně apelovala na všechny další politiky, aby usilovali o podporu lužickosrbské menšiny, neboť se nedomnívá, že by šlo jen o otázku školství. **račk**

Ludowe nakładnistwo Domowina vystavovalo na 13. mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy. Součástí bylo i čtení mladých lužickosrbských autorů. **odo**

Z HORNÍ LUŽICE

V Hamoru položili **základní kámen ke čtvrtému bloku elektrárny**, která patří koncernu Vattenfall. Saský ministr obchodu a průmyslu Thomas Jurk řekl k plánovanému přesídlení kvůli těžbě uhlí, že stát chce přeložení lužickosrbského sídelního prostoru ve Slepjanské oblasti provádět velmi citlivě. Zelená Liga ostře kritizovala výstavbu nového bloku elektrárny. Ten by měl podle propočtů produkovat čtyři až pět milionů tun CO₂, čímž stoupnou celkové emise plynu, který se podílí na globálním oteplování, celkem na 60 milionů tun. **(SR a BSR 15. a 16. 4.) odo, sto**

Také lužickosrbské děti nyní mají svůj **slovník na internetu**. Na stránce: www.prasak.de jsou jednoduše vysvětleny různé pojmy. S nápadem vzniku těchto stránek přišla Lubina Hajduk-Vjelkovičowa. **(SR 15. 4.) odo**

Saská ministryně kultury Eva-Maria Stange žádá **zrušení zákazu lužické srbštiny** v klášteře Marijna Hwězda. Vedení domu pro postižené sice mezitím již příkaz zjmenilo, ale podle ministerstva to ještě není dostatečné. **(SR 15. 4.) odo**

Lazkowské vesnické sdružení Podlěsk se rozpustilo. Dům sdružení tak osiřel. O jeho dalším využití chce obec jednat s obyvateli. **(SR 15. 4.) odo**

Rownjanské vesnické divadlo oslavilo své 15. narozeniny. Za dobu svého trvání herci odehráli 300 představení. O lužickosrbský podíl se stará vedoucí Edith Pjenkowa. **(SR 15. 4.) odo**

Členové **Mačice Serbské** v Budyšině v sobotu 14. dubna vzpomínali 160. výročí založení své lužickosrbské vědecké společnosti. Mačica má celkem 120 členů. **(SR 15. 4.) odo**

Obec Trjebina a Vattenfall se domluvili na finanční náhradě pro zhruba 180 občanů, kteří se budou muset odstěhovat z Trjebina a Miłorazu kvůli rozšiřování těžby uhlí. Finanční vyrovnání by podle dohody nemělo být nižší, než jaké dostali obyvatelé Rogowa a Gózdža. Většina obyvatel Trjebina u Slep, kteří musí opustit svoje domy kvůli těžbě uhlí, chce i nadále zůstat v Trjebinu. Největší starostí obyvatelům tohoto regionu dělá podzemní voda, jejíž hladina před těžbou klesne. Vattenfall přislíbil, že se bude snažit zmírnit dopady těžby na minimum. **(BSR 11. a 18. 4.) sto**

V Lužickosrbském kulturním informačním středisku byla 18. dubna otevřena výstava k dějinám **Lužickosrbského Sokola**. 12 tabulí zhotovili studenti kroužku dějin na Lužickosrbském gymnáziu v Budyšině. **(SR 19. 4.) odo**

28. dubna byla v Budyšině otevřena **výstava děl lužickosrbského malíře Jana Buka**. K vidění je v Městském a v Lužickosrbském muzeu. Jan Buk v srpnu oslaví 85. narozeniny. **(SR 29. 4.) odo**

V porýnsko-falckém Brockscheidu ulili nový **zvon pro kostel sv. Michala** v Budyšině. Původní zvon vyrobený tamtéž nečekaně pukl. Zvonařský závod vyrobil nový zvon zdarma, ale přepravu a pověšení v hodnotě 7 500 euro musí zaplatit farnost.

(SR 29. 4.) *odo*

Saská kulturní komise má tři nové členy. Jedním z nich je i ředitel Lužickosrbského ústavu (Serbski institut), prof. Dietrich Šořta. Kulturní komise poskytuje poradenské služby v oblasti kultury saskému zemskému sněmu a vládě a také obcím.

(SR 29. 4.) *odo*

Budyšínské **filmové studio Sorabia** natáčí film o slovenské menšině v Rakousku a Maďarsku. Půlhodinový film se bude vysílat v dolnolužickosrbském televizním magazínu *Lužyca*.

(SR 6. 5.) *odo*

V druhém stupni základní školy (srjedzna šula) ve **Worklecích** může vzniknout **nový 5. ročník**, i když dosud obdrželi jen 9 přihlášek. Rozhodlo o tom ministerstvo školství, obec a okres. Avšak podle vyjádření zemského úřadu, se bude muset opět prošetřit smysluplnost dvou lužickosrbských *srjedzných* škol v okrese, pokud znovu v budoucnu ve Worklecích nedosáhnou počtu 20 žáků.

(SR 6. 5.) *odo*

Z DOLNÍ LUŽICE

Mezi Myšynom a Bórkowami vznikne **nová cyklostezka**. Měla by být dva kilometry dlouhá a bude stát 260 000 eur. Stavební práce provedou firmy z Golkojc a Kšíšowa. Stezka, která naplní dlouholetá přání především obyvatel Myšyna, má být hotová v druhé polovině roku. Následně se má prodloužit až do Zušowa.

(BSR 11. 4.) *sto*

Jako příloha novin Märkischer Bote vyšlo **29. číslo Serbskego łopjena**, které už několik let vychází z iniciativy společnosti Ponašemu. Poslední číslo se věnovalo velikonočním zvykům jako jsou přástky a velikonoční zpívání. Autoři se také pokusili dát odpověď na to, proč tyto zvyky v posledních letech mizejí.

(BSR 11. 4.) *sto*

Srbská lidová strana se chce zúčastnit příštích komunálních voleb. To uvedli členové strany Hannes Keller a Henry Matuš v diskusi pořádané novinami Der Märkische Bote. Strana má nyní 63 členů. Zástupci strany také uvedli, že má strana problémy s byrokracií.

(BSR 11. 4.) *sto*

Osm německých učitelů Dolnosrbského gymnázia, kteří navštěvují **kurs srbštiny** v choťebuzském Witaj centru, navštívili 17. a 18. dubna střední a Horní Lužici. Prohlédli si dům Hanza Njepily v Rowném, pomník Handrije Zejlera v Łazu a Srbské gymnázium v Budyšině.

(BSR 16. 4.) *sto*

Necelých sedmdesát návštěvníků shlédlo 15. dubna **hru Złoty palec** Německo-srbského lidového divadla v Janšojcích. Šlo o druhé představení této hry po premiéře v Hochoze. Další dvě vystoupení byla plánována v Chotěbuzi.

(BSR 16. 4.) *sto*

V archivu zmizelých vesnic v Rogowě má být založena **Srbská jazyková laboratoř**, ve které se budou návštěvníci moci seznámit s historií a dnešní situací obou srbštin. Budou si moci poslechnout různé dialekty z těch míst Horní a Dolní Lužice, které byly dosud odbagrovány. Dozvědí se také, kdo a jak se snaží srbštinu udržet a revitalizovat. Na projektu, který by měl být dokončen příští jaro, budou pracovat především Harald Kořcak, Gerat Nagora a Horst Adam. Financován by měl být koncertem Vattenfall.

(BSR 16. 4.) *sto*

Jazykové centrum Witaj organizuje letos čtvrtou soutěž o nejlepší komiks. Soutěže se můžou zúčastnit žáci první až třinácté třídy. Katrin Lehmannowa z Witaj centra uvedla, že ještě letos by měl vyjít výběr nejlepších komiksů z dosavadních soutěží jako samostatná knížka.

(BSR 16. 4.) *sto*

Vedení Domowiny se informovalo v Chotěbuzi o **stavu hnutí Witaj v Dolní Lužici**. Kito Ela sdělil, že v současnosti se zde 380 dětí ve školách a mateřských školkách pilně učí dolní lužickou srbštinu. 48 učitelek kvůli tomu absolvovalo kursy. Nyní právě probíhá devátý. Hlavní potíže jsou se zajištěním dalšího vzdělávání učitelů a sháněním dětí.

(SR 19. 4.) *odo*

Dolnolužickosrbský televizní magazín Lužyca měl 19. dubna významné výročí. Před 15 lety se vysílalo poprvé. Tehdy v ORB, dnes v televizi Berlínsko-braniborského rozhlasu RBB, mohli diváci jednou za měsíc vidět půlhodinové lužickosrbské vysílání s německými titulky. *Lužycu* produkuje budyšínské filmové studio *Sorabia*.

(SR 19. 4.) *odo*

Jankova moštárna v **Bórkowach** přinesla na trh poprvé ve své historii také likér. Kromě 36 druhů šťáv tak nyní nabízí jablečný, třešňový a jahodový likér. Pokud budou nové produkty úspěšné, plánuje firma, která slaví padesáté výročí, rozšířit dosavadní počet sedmi zaměstnanců.

(BSR 25. 4.)

Parlamentní rada Založby za serbski lud na svém zasedání v choťebuzském Srbském domě 30. dubna 2007 vznesla požadavek, aby byla v nové finanční dohodě zakotvena celková suma 16,5 milionů eur. Hlavní apel přitom směřoval do Berlína a Postupimi, aby Spolková vláda ani Braniborsko nesnižovaly svůj podíl. Dále se rada informovala o srbských institucích v Dolní Lužici. V centru Witaj se na příklad dozvěděli, že všechny srbské učebnice neodpovídají novým učebním plánům, a proto budou nutné další investice.

(BSR 2. 5.) *sto*

Serbska lubosć

Mosćik mjez namaj. Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin 2005, 240 stran.

Tento nadpis podle mého názoru vystihuje nově vydanou čítanku o lásce s ilustracemi Iris Brankačkové, kterou sestavila spisovatelka Dorothea Šořčina. Jak pořadatelka udává z 52 autorů s 75 příspěvky. Po několika měsících od doby, kdy jsem tuto knihu získal a přečetl se jejím obsahem, jsem shledal, že kniha není ani výběrem „toho nejlepšího“, co se v Lužici o lásce a jejích peripetiích napsalo ani výběrem různých *lahůdek* po způsobu raných milostných veršů Kita Lorence jako je např. báseň *Zabyć*. Právě tento autor je zastoupen jedinou ranou básní

Melodija ze sbírky *Kluče a puče* (1971) a třemi pozdějšími básněmi *Julijska nóc wonka*, *Mój swěće* a *Titulna baseň* sbírky *Ty porno mi* (1988), která je v žertu označována jako *serbska pornografija*, což je vševypovídající, neboť otevřeně pojatá erotika se do lužickosrbského kánonu probojovává s těžší, a když už, tak pod pseudonymem (např. Šořšic – postelový dialog *Nócna idyla* – 1999 – jde o data vyjítí). Zkrátka je dbáno na co největší pestrost autorskou i tématickou pro většinového lužickosrbského čtenáře, která ukazuje rozpory literární současnosti (Měrka Mětowa, Kerstin Młynkec), ale nikoho neurazí. Chybí například moderně pojatá tvorba Petra Thiemanna, která konvenuje s mladou generací NDR 80. let. Těžko hodnotit knihu, která vám není určena. Jenže, každý si tu něco najde. Především ona pestrost, se kterou si autorka jistě dala velkou práci (Škoda, že se do knihy nakonec nedostala próza Měrcina Nowaka-Njehorňského!), nám ukazuje vývoj horno- i dolnolužickosrbsky psaných milost-

ných próz a básní od 17. století. Jedna báseň Jurije Chěžky byla napsána česky. Zde se dostáváme k tomu, že kniha trpí ošklivou vyrážkou lužickosrbských antologií, a sice že se překládají texty do jedné či druhé varianty spisovného jazyka, které jsou si bližší než čeština a slovenština.

Ke kultivovanosti knihy přispívá to, že nebyla zařazena lidová poezie a její úlohu suplují lužické idylky lidovějších autorů. I když se to tu přímo hemží Janky a Hankami a jejich bezelstným počínáním, ať už je autoři pojmenovali jakkoli, je tu řada velmi zajímavých a některé stěžejní texty. Například u Bena Budara je vybrána jedna z jeho nejlepších básní Moje nalěčo (česky vyšlo ve sbírce *Nalěčo módriny / Jaro modré*), od Jana Arnošta Holana

známá povídka Štó je wina (česky vyšlo v antologii *Skrytý pramen* Josefa Suchého) od Handrije Zejlara *Derje, derje je na zemi* a od Jakuba Barta-Čišinského *Přeče zaprěca*.

Inu co dodat, klasický česko-lužický čtenář si knihu vychutná a mladší česká generace, která je zvyklá na ateistické pojetí ve kterém je dovoleno vše, ji bude považovat za těžce romantickou, literární vědec získá obraz o středním proudu lužickosrbské literatury z pohledu lužickosrbského čtenáře, překladatel může přeložit pár průřezových textů a ti ostatní si v ní mohou třeba příjemně zalistovat před spaním se svým drahým protějškem.

Radek Čermák

Vzpomínka na Františka Pátu

V roce stého výročí založení Společnosti přátel Lužice si připomínáme i její zakladatele PhDr. Františka Pátu (26. 3. 1885) a jeho o rok mladšího bratra univ. prof. PhDr. Josefa Pátu.

František Páta se věnoval Lužickým Srbům jednak ve spolupráci s bratrem Josefem i v samostatných stycích a publikování, jednak intenzivně překládal také z polštiny (např. Dygasińského román *V divočině*, Grubińského *Vzpoura* aj.). Intenzivní byla jeho práce literárně historická na poli české kultury. Kromě řady průvodců po městě Litomyšli, v nichž vyzdvihl právě význam kulturních – zejména literárních osobností, zabýval se specificky například osobností Boženy Němcové (revidoval jazykově podle vydání z r. 1885 *Babičku* a v r. 1931 ji opatřil svým doslovem). Na přání Aloise Jirásky revidoval veškeré jeho spisy do „novočestiny“. Těsného přátelství mého otce s Aloisem Jiráskem (byl otcovým profesorem na gymnáziu v Litomyšli, později mu říkal „můj František“) jsem byla pamětnicí, o čemž svědčí i moje vzpomínka na rok 1929, kdy mne již velmi nemocný Jirásek držel v náručí ... Tato vzpomínka (v knížce Ivana Dorovského uvedená jako část z publikací J. Vrchotové-Pátové „Z jedné lidské paměti“ a „Nálady, dojmy a upomínky“) byla otištěna v knížce J. Vrchotové-Pátové „Vyprávěnky o domovu“, která vyšla v Litomyšli v roce stého výročí narození Františka Páty. Ještě poznámka ke str. 7, 1. odst. publikace I. Dorovského „Slavista Josef Páta“: J. Vrchotová-Pátová je **neteř** Jos. Páty, dcera jeho bratra Františka, nikoli vnučka. Josef Páta měl dceru Zorku a od ní dva vnuky – Jiřího a Zdeňka.

Snad by byla pro literární historii zajímavá i tato vzpomín-

ka: Když po 2. světové válce začaly vycházet v SPN Jiráskovy spisy (tzv. Gottwaldova akce), byla jsem překvapena, že v tiráži nikde není jméno mého otce. Byla jsem tehdy už spolupracovnicí jedné z redakcí SPN – i dotázala jsem se mého spolupracovníka – redaktora S., jak je to možné, že jméno mého otce nikde nefiguruje. Odpověděl, že je maličkost to zjistit. Zavolal telefonem přede mnou do určité redakce a bylo mu řečeno: „... ano, upravoval to do současného jazyka nějaký Páta, ale on emigroval ...“. Zůstala jsem jako opařená – a ve svých dvaceti letech jsem nedokázala (ba ani později!) na toto sdělení reagovat!! Pokud by popravu nacisty bylo možno nazvat emigrací, pak jedině „na onen svět“.

Nevím, zda by ještě dnes bylo možné zjistit, kdo si práci Fr. Páty přivlastnil, či zda zůstala totálně anonymní... Možná, že jsem už jediný pamětník ...

Škoda, že I. Dorovský nezdůraznil ve své záslužné práci více kontaktů mezi bratry Pátovými vzhledem k lužickosrbské otázce. Nesporné však je, že určité vztahy se dědí. Vztah Františka Páty k rodině luž. srb. skladatele Bjarnata Krawce se rozvíjel dále nejen přes jeho dceru – operní a koncertní pěvkyni Ruth Marku Krawcovou-Rawpovou a jejího syna (Krawcova vnuka) skladatele Jana Rawpa, ale k luž. srbské hudbě vůbec. A tak na CD *Jarmila Vrchotová-Pátová zpívá Janáčkovu moravskou poezii a písně lužickosrbské* – vydaném Č. rozhlasem v roce 2005 je také devět lužickosrbských titulů. Lužickosrbská hudba si to pro svou hudební kvalitu a slovenskost zaslouží.

Jistě je, že odkaz Fr. Páty na svého literárního historika ještě čeká. Litomyšlský archiv – či Nár. museum v Praze vlastní mnohé podklady. Podstatné však je, co František Páta za svého života pro českou literaturu, pro slovanskou myšlenku – či pro Litomyšl vykonal. Za to mu patří dík!

Univ. prof. PhDr. Jarmila Vrchotová Pátová, CSc.

Pozvánka

Členské večery – podařilo se zajistit přednášku česko-lužické styky na Tišnovsku. PhDr. Irena Ochrymčuková z Podhoráckého muzea v Předklášteří u Brna bude přednášet o tamějším klášteře Porta Coeli, který byl obnoven v 19. st. lužickosrbskými jeptiškami, a česko-lužických stycích v regionu, kde působí známý Msgr. Josefa Šindar. Přednáška se bude konat v úterý 19. června od 18,00 v Kabinetě pro slovanskou filologii (neboli slavistické knihovně), místnost č. 7, na hlavní budově Filozofické fakulty UK, Nám. Jana Palacha 2, Praha 1, přímo u stanice metra A Staroměstská. Už dříve se tu konalo několik členských večerů. Navíc možná už v září se bude konat další přednáška, proto pozorně sledujte další číslo.

Děkujeme Magistrátu hlavního města Prahy za poskytnutí grantu ve výši 80 000,- Kč na nový nábytek pro Hórnikovu knihovnu.

Česko-lužický věstník. Časopis o Lužici, sorabistice, literatuře a menšinové politice. Česko-serbski wěstnik. Časopis wo Serbach, serbowědže, pismowstweje a mjeńšinowej politice. Vychází ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech v nákladu 300 výtisků. • **Cena jednotlivého čísla 20,- Kč.** • **Vydává Společnost přátel Lužice/ Towaršnosć přećelow Serbow/ Towarišnosć pšijašelow Serbow, styčná adresa: náměstí Jana Palacha 2, Praha 1-Josefov, CZ-116 38, www.luzice.cz.** • **Bankovní spojení: ČSOB (Poštovní spořitelna) 181 757 044/ 0300.** • **Vedoucí redaktor: Mgr. Ondřej Doležal, Brožkova 359, Kladno-Kročeňlavy, CZ-272 01, tel. +420 720 330 290, el. adresa: ondrakladno@centrum.cz.** • **Redaktoři: Radek Čermák, PhDr. Zuzana Bláhová, Ph.D., Mgr. Kinga Kijová, Mgr. Vladislav Knoll, Mgr. Josef Šaur, Dr. Giuseppe Maiello, Ph.D.** • **E-mail redakce: cesko-luzickyvestnik@centrum.cz** • **Síťový redaktor: ing. Miloš Malec, milos.malec@seznam.cz.** • **Předplatné na rok 2007: ČR 200,- Kč, členské příspěvky 300,- Kč, zahraniční 20 €, při platbě v hotovosti 15 €, sociálně slabí mohou požádat o snížení.** • **Objednávky: Klára Poláčková, Pionýrů 310/5, 289 23 Milovice, tel. a SMS +420 607 588 684, el. adresa: polackova.klara@seznam.cz.** Abonenca ze ZRN tež prez referenta Domowiny za kulturne naležnosće a wukraj, Budyšin. • **Předplatné je vázáno na kalendářní rok a je splatné nejpozději do konce března. Pro ukončení předplatného je nutné se odhlásit. Stížnosti na nezaslání vyřizuje Klára Poláčková.** • **Redakce se neztotožňuje vždy s názory autorů. Za věcnou a slohovou stránku příspěvku odpovídají příslušní autoři.** • **Používat zdroje ČLV je možné s podmínkou uvedení zdroje a internetové adresy www.luzice.cz, pokud je dílo již zatíženo autorskými právy, platí zásady prvotního zdroje.** • **Bytí časopisu je založeno na práci dobrovolníků.** • **MK ČR E 6880 • ISSN 1212-0790**